

M. 13881: 1-23.

ACC. N:R.

Landskap: Skåne
Härad: Torna
Socken: Everlöv
Uppteckningsår: 1956

Upptecknat av: Nils Ekström.
Adress: Amiralsg. 14a, Malmö
Berättat av: " "
Född år 1882 i Kvarnstafta, Everlöv

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kvarnar och kvarndrift. s. 1-23.
(Teckn. sid. 22-23.)

Luf 99.

Skriv endast på denna sida!

Kvarnar. I Everlöv strax väster om byn intill landsvägen mot Ystad fanns i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet en Holmlansk väderkvarn och i Bläntarps församling tre sådana, en i Karup och två i Tappatomt, av vilka den ena av de sistnämnda nedbrann år 1902 genom mordbrand, varvid mjölnaren, som var ägare till kvarnen, innebrändes. Dessa båda kvarnar lågo ganska nära varandra, varför konkurrensen dem emellan blev hård och slutade med, att ägaren till den andra kvarnen, ^{tid}/den på sin ökände mördaren och kvarbrännaren, Martin Svensson/ en kväll lade sig i försåt för sin konkurrentinne i mölleporten, som var mörk, och inväntade honom, då han återvände till sitt arbete, efter det han varit i bostaden och intagit förtäring. Denne, som intet ont anade, fick plötsligt ett hårt slag i huvudet av en större skruvnyckel, så att han omedelbart miste sansen och avled. Därefter lade mördaren hisslinan om sitt offer och hissade upp honom på kvarnloftet och satte därmed tillhjälp av fotogen eld på kvarnen, som brann ned till grunden. Händelsefölloppet blev jag själv över 25 år senare, i tillfälle att få höra Martin Svensson erkänna och relatera inför Torna och Bara Häradsrätt å Centralfängelset i

Luf 99
1.

Malmö, efter det han häktats för en annan mordbrand i Weberöd och för mord på sin hushållerska. Jag hade nämligen i egenskap av polisman min tjänst hos rättegången å Centralfängelset vid tillfället ifråga. Eftersom brottet då var preskriberat, kunde han emellertid ej bliva dömd för detta, men hans andra brott räckte mer än väl till för en dom på livstids straffarbete. Dagen efter mordbranden i Bläntarp blev han anhållen av länsman Friberg i Dalby, men blev efter en tid lössläppt på grund av brist på bevis. Dessa båda här omnämnda kvarnar ha sedan ej blivit återuppbyggda. Kvarnen i Everlöv är numera riven. Förutom den omnämnda nedbrunna kvarnen i Weberöd fanns ännu en större holländsk kvarn i Weberöds by, även den nedbrunnen för en del år sedan och ej återuppbygd. Angående kvarnarnas tillkomst eller byggnadsår, har jag mig ingenting bekant. Inte annat jag vet äro kvarnarna i Karup och tappat om fortfarande i bruk. Kvarnarna användes till förmalning dels av råg till mjöl för befolkningens behov av bröd och dels av annan spannmål till försäd /skräning/ för utfordring av djuren. Vad drivkraften beträffar så kom den helt från vingarna, fyra till antalet, som drevs

runt av vinden. Vingarna voro försedda med segel, vilka, då kvarnen ej var i bruk, rullades ihop till en sträng, Då kvarnen sattes igång rullades de upp till att täcka hela vingen eller någon del därav, beroende på behovet efter vindstyrkan, varefter de reglerades. Någon annan drivkraft fanns ej att tillgå. Det kunde därför ibland hända, att det kunde uppstå svårigheter med brödförsörjningen för befolkningen. då alla bakade sitt bröd själva, av egen råg, genom att förmalningen ej kunde verkställas, vid dæ tillfället då vindstilla varit rådande en längre tid. När vinden då efter en dylik vindstilla åter blåste upp och gav kraft för igångsättning av kvarnen hade vederbörande mjölnare det besvärliggt med att kunna tillfredsställa kunderna med mäld, då alla voro i stort behov av att få malet och voro mer eller mindre aggressiva *** att pressa mjölnaren till att skynda på med ^{malningen för} att de så fort som möjligt måtte komma i åtanke, då det gällde att få sin säd malen.

Någon förändring angående drivkraften vid här omnämnda kvarnar har ej inträffat, vad jag har mig bekant. Möjligen kunna de

ha försetts med hjälpmotor. Vingarna finns i varje fall kvar.

Jag har ju sett, att de gamla kvarnarna på andra orter helt omändrats till maskinkraft, och att vingarna borttagits.

I fråga om ruiner efter kvarnar så finns en sådan efter kvarnen i Everlöv, men huruvida denna användes för något särskilt ändamål, vet jag ej. Jag har dock sett, då jag vid något tillfälle färdats däriförbi, att åkerbruksredskap varit inställda i densamma.

Skvalt-eller stolpkvarna har jag ej hört omtalas därpå orten.

Ej heller har jag hört omtalas eller känner till något ortnamn som kunnat erinra om deras förekomst. Jag har ju hört ordet skvaltkvarn förr, men jag ej riktigt vad det innebär, förmodligen har det väl något med vattenkvarn att göra. I församlingen sydväst om Östarpeskulturen ligger en gård som hade benämningen Stampen. Enligt vad jag hört berättas, så hade namnet kommit av, att man där förr i tiden, stampat /berett/ vadmal med tillhjälp av vattenkraft, om möjligent denna verksamhet kan ha haft något sammanhang med benämningen skvalt- eller stolpkvarn. Gården är numera i Rausings

ägo och har namnet ändrats till Röddedal eller Röddaborg. Jag är inte fullt säker på vilket som är det rätta. Rausing har nämligen där två gårdar som gränsar intill varandra, som han tilldelat dessa båda namn.

Vattenkvarnar fanns det många där i socknen. En med s.k. överfall tillhörande gården n:r 3, i dagligt tal benämnd Storegård, vilken ägdes av en lantbrukare Nils Nilsson, senare dennes son Hans Nilsson och numera av tredje generationen Knut Nilsson. I Östra Hemmestorp invid Klingvallsån fanns en vattenkvarn som ägdes av Jöns Larsson med sonen Lars Jönsson som nuvarande ägare. I anslutning till en bäck som rann upp någonstans på Rommeleåsen i trakten av Kläggeröd och fortsatte genom Lilla och Stora Rödde, samtidigt Östarp och rann ut i Klingvallsån, fanns en sju-å åtta vattenkvarnar. På grund av att bäcken torkat ut till ett minimum, finns det numera ingen av dessa kvarnar i bruk. Med undantag för kvarnen i Östra Hemmestorp och en kvarn i Östarp, användes alla de här omnämnda kvarnarna endast till förmalning av till tillhörande gårdens eget behov.

Samtliga kvarnar, med undantag för den förstnämnda, drevs med s.k. underfall, d.v.s. vattnet pressades genom eget tryck uppifrån att passera en smal öppning i fördämmningen och sprutades ut direkt på kvarnhjulets nedre skovlar och på så sätt drev igång detta.

Själva kvarnbyggnaden bestod av ett mindre hus, vari kvarnen med vad därtill hörde inrymdes. Drivhjulet var placerat utanför huset. Drivaxeln löpte genom gavelväggen å huset in i kvarnen. Axeln var här försedd med ett större träkuggjul, vilket följde axelns rotering och i sin ordning drev ett mindre kugghjul som stod i förbindelse med kvarnstenarna och på så sätt sätta igång dessa för malning. Kvarnstenarna måste då och då hackas /skärpas/ för att på ett tillfredsställande sätt kunna fylla sin uppgift. Man hackade nämligen upp små nopper eller revlar i stenarna.

Till varje vattenkvarn hörde en mindre utgrävd damm med fördämnning, för uppsamling av vattnet. Denna fördämning hade placerats i bäcken omedelbart framför drivhjulet och bestod av hopsatta planker, som drivits ett stycke ned i jorden. I fördämningens nedre del, då det gällde underfall, hade utskurits en lucka, för ut-

släppandet av vattnet på drivhjulet, samt med ett skott som kunde stänga av och reglera vattentillförseln genom att skjutas upp eller ned. Dammarna upptog givitvis även regnvatten, men några särskilda uppsamlingsdammar härför fanns ej, vad jag vet om.

Huruvida kvarnarna tidigare haft annan typ eller utseende har jag ej hört omtalas. De holländska kvarnarna ha sett likadana ut allt vad jag vet. Omgångarna "segelbanorna" runt kvarnen vero uppbygda av trä och stöttades med snedstyvor ställda mot stensockeln eller grunden mitt på muren. Typen på kvarnarna vero ungefär lika på alla som jag sett. De vero i stort sett runda, en aning sex- eller åttkantiga, jag kan ej med säkerhet minnas vilket. Vilka av dessa kvarnar som vero äldst, vet jag ej.

Benämningen "kjortel eller skinnkleckan" har jag aldrig hört. Kan det senare möjligen åsyfta den s.k. "stubbamöllan" som jag sett på andra orter, å här ifrågavarande trakt fanns ingen sådan. Stubbamöllan skilde sig från den holländska därigenom, att den saknade segelbana, var mindre och vilade i sen helhet på en pelare och vred s runt efter vinden med ett spel med tillhjälp av en lina.

fastsatt i en träställning som förbundits med kvarnen ett stycke upp och ställdts snett mot marken, där den försetts med ett litet hul som sattes i rörelse, då kvarnen drogs runt. Vridningen av de holländska kvarnarna tillgick på liknande sätt med den skillnaden, att spelet placerats på segelbanan och här vreds endast huven eller hättan i vilken vingarnas drivaxel satts in.

Kvarnar som dragits av hästar har jag ej hört omtalas.

Träslagen som används till byggandet av kvarnarna varo: Ek, bok, och fur. Ek till stommen och delvis vingarna, bok till kuggarna och fur till beklädnaden och rutorna i vingarna. Huruvida drivaxeln var av ek eller bok kan jag ej med säkerhet uppgiva. Det torde vara möjligt, att några olikheter förefanns härvidlag. Kuggarna varo emellertid alltid av bok, som ansågs som det hårdaste träslaget och mest lämpliga ifråga om förslitningens livslängd.

Vingar av järn, har jag aldrig sett eller hört omtalas. Vingarnas gång med- eller motsols, vågar jag ej med bestämdhet yttra mig om, men tycker mig wilja minnas, att de gingo i höger varv.

Angående vingarnas justering, känner jag ingenting till, ej heller

vad det beträffar signaler. Samma gäller Eder fråga om självsvic-kare, självdjrejare "krögvar" och "hätthjul". De här närmast efter antecknade frågorna, kan jag ej heller lämna något svar på.

Enligt vad jag kan minnas hade kvarnarna två loft. På det neders-ta förvarades såväl den till malning inlämnade säden som den för-malda och på den översta fanns den s.k. sädesbingen, vari säden tömdes och matades ner i de roterande kvarnstenarna och vidare i färdigmalet skick genom en trätrumma till nedre loftet, där den rann ut i en å trumman fastsatt säck.

Angående kvarnbyggare kan jag ej yttra mig, då ingen kvarn blivit byggd, som jag känner till.

Den tidigaste ägaren till kvarnen i Everlöv tillika med gården, Everlöv n:r 1, var till kvarnen hörde, som jag vet om, var lantbru-karen Pål Bengtsson, Henriksdal, Everlöv, som emellertid var död före min tid, efterlämnande båda gårdarna och kvarnen till änkan som sedan var ägare till desamma till sin död. Everlöv n:r 1 med kvarnen övergick sedan någon gång på 1910 eller 1920-talet till hennes dottersons, Andres Hansson, som fortfarande är äger densamma.

Såväl gården som kvarnen hade, så länge jag kan minnas tillbaka varit utarrenderad till en lantbrukare Anders Larsson, vars son Jöns upprätthöll befatningen som mjölnare. Anders Larsson avled år 1898, men hade år 1896 lämnat arrendet av det hela, som då på nytt utarrenderades till en Per Håkansson som innehade detsamma till dess ovannämnde Anders Hansson som ägare övertog gården och i sinom tid lät nedriva kvarnen. Per Håkansson hade till att börja med en anställd mjölnare som så småningom lärde upp en Per Håkanssons son, Kristian, vilken sedan övertog befatningen. Kvarnen i Karup ägdes av Mårten Olsson i förening med ett mindre lantbruk. Han hade alltid mjölnare anställd. Den av Fappatomtskvarnarna som finns k finns kvar ägdes och sköttes av förutnämnde Martin Svensson. Den därstädes nedbrända kvarnens ägare som innebrändes, kan jag ej minnas namnet på. Ägare till den stora holländska kvarnen i Weberöds by var lantbrukare Nils Fredriksson som alltid hade mjölnare anställd. Den andra Weberödskvarnen, som den ovannämnde Martin Svensson var ägare till och anlade brand i, och för vilket brott han blev fast, var belägen väster om Weberöds by och ägdes på den

tiden av lantbrukare Per Persson, men huruvida han hade anställd personal, vet jag ej. Angående gods eller större gårdars egna kvarnar, skötsel eller förmalningsvillkor, kan jag ej yttra mig. Sådanna fanns inga där i trakten. Någon kvarn med mera än en ägare fanns ej i trakten, ej heller fanns någon organisation inom kvarnrörelsen.

De gamla byalagens kvarnar före enskiftet, kan jag ej yttra mig om, ej heller har jag hört omtalas, att man byggt vägar från en by till en annan för att få tillgång till kvarnenarna.

Betalning Tull. Betalningen för malningen uttogs av mjölnaren i form av tull till en viss procent av den sålunda till förmalning inlämnade säden. Jag kan ej med säkerhet uttala mig om hur stor procent som uttogs i tull, men jag tycker mig vilja minnas att det uttogs ett skälpund på pundet. Man använde sig fortfarande av det gamla systemet, då det gällde mått eller vikt av lantbruksprodukter. Ett pund lika med 20 skälpund. Huruvidassamma system ännu är råданde, vet jag ej. Något annat betalningssätt har jag aldrig hört omtalas där på orten.

Vad mjölnaren använde tullen till har jag mig ej bekant, men det

troliga är väl, att det sålunda bekomna mjölet användes till utökning av gården spansnmålslager och förbrukades i likhet härmad.

Möjlig sälde någon del därav till folk /husmän och arbetare/, som ej hade eget lantbruk. Någon bagerirörelse jämsides med kvarndriften förekom ej där på orten. Tiden för när man började med att köpa färdigt bröd eller skicka säden till industrikvarnarna, kan jag ej uttala mig om, men jag skulle tro, att bakningen av bröd till husbehov i viss mån ännu ej helt upphört i trakten.

De kvarndammar som det här gäller voro relativt små och någon nämnvärd fisk fanns ej att tala om, varför något fiske i egentlig betydelse inte kunde bedrivas. Lite småfisk fanns dock huvudsakligen laxöring, som då och då fångades av ägaren till egen förbrukning. Det kunde ju alltid bliva till någon omväxling i den på den tiden i vanliga fall ganska ensidiga matsedeln. Fisk såldes ej.

Den allmänna uppfattning^{en} om och inställningen till mjölnaren, vet jag inget annat om än att den var god. Någon direkt konkurrens mjölnarna emellan eller någon slags reklam eller agitation som gav uttryck i den vägen förmärktes ej.

Hur en god mjölnare skulle vara, vågar jag ej uttala mig om.

Nog hörde jag ibland folk yttra, att mjölnaren malde bra eller mindre bra, men vad detta innebar, kan jag inte förklara. Jag förmodar, att detta i huvudsak rörde sig om förmalningen av brödsäd som kunde vara mer eller mindre finmalen. Den ville man ju gärna, att den skulle vara så finmalen som möjligt.

Mjölnarnas sociala ställning torde väl kunna jämföras med hantverksgesällernas och stod något över drängarnas åtminstone i avlösningshänseende. Eftersom alla, som jag kände till, voro ogifta hadde kost och logi på gården. Något förtroendeuppdrag vet jag ingen som hade. Vad placeringen vid kalas beträffar, så blevo de väl knappast bjudna till andra kalas än sådana där det ej förekom någon rangskillnad vad det beträffar placeringen, utan var denna fri.

Rekryteringen inom mjölnareyrket av sådan personal som valde detsamma som yrke och framtida levebröd kom från arbetarebefolkningen eller från de mindre jordbrukskarta och fingo tjänstgöra ett par åt tre år som lärlingar på någon kvarn som biträde åt mjölnaren och under dennes ledning sätta sig in i de olika göromålen.

De anställda mjölnarnas titel voro möllesvenner. Någon mjölnar-
dräng därutöver fanns ej, vad jag vet.

På de större kvarnarna fanns på nedre botten med ingång från
inkörsporten en "möllekammare" ursprungligen avsedd till bostad
åt mjölnaren, men jag vet ingen som bodde där, på min tid.

Någon direkt anordning för torkning av säden, innan den trans-
porterades till kvarnen förekom inte. På sätt och vis torkades dock
åtminstone rågen som skulle användas till brödsäd, i det att den
efter tröskningen transporterades upp på loftet och utbreddes till
ett relativt tunt lager över dagligstugan. I stugan under eldades
ju, och eftersom taket ej hade trossbotten utan endast bestod av
vanliga bräder lagda på bjälkarna, fick värmen från stugan fungera
som ersättare för torkningsanordning härvidlag. Andra sädeslag
maganiseras även de på loftet, men dessa utbreddes ej i likhet
med rågen utan lades i högar. Vad rågen beträffar så skulle den om-
röras ungefär en gång i veckan för att bliva mera jämnttorkad.
Korn som skulle användas till brygd av öl, eller dricka maltades,
vilket tillgick så, att kornet blötlades och fick ligga i blöt

så länge tills groddar uppstått, varefter det torkades i en sär-skild torkanordning /kyllna/, ett mindre hus försett med stengolv. Inne i huset hade själva torkanordningen uppbyggts. Den hade formen av ett hus. Sidorna varo uppbyggda av sten och takstolen täckt med tjocka bräder, genomborrade med en massa hål. På dessa bräder utlädes det maltade kornet för torkning. På golvet inunder upptändes en eld, vilken underhölls av särskilt för ändamålet uttagen ved, som utvecklade minsta möjliga rök. I allmänhet brukade arbetet med torkningen vara anförtrott åt en därtill van och sakkunnig äldre gunma. Elden måste hållas under ständig uppsikt och vara lagom avpassad för att ingen olycka skulle inträffa, och så skulle kornet då och då omröras. Efter det torkningen avslutats var kornet färdigt för förmalning till malt.

Transporten till kvarnen försiggick med hästskjuts. Säckarna som säden transporterades i varo rekangelformade och märkta antingen med ägaréns hela namn eller med dennes initialer och rymde i allmänhet en tunna, gammalt mått. Då det gällde lantbruksprodukter använde man sig fortfarande av det gamla systemet antingen det

rörde sig om mätt eller vikt. En tunna, = 20 skålpond, råg vägde ungefär 150 kg. och annan säd något mindre. Havre minst. 6981

Det första mjölnarna hade att göra, då säden kom till kvarnen, var att hissa ned transportlinan som var försedd med en krok. Vederbörande körkarl lade denna om säcken, varefter den hissades upp på nedersta loftet, där den fick stå kvar tills turen kom för malningen av densamma. När tiden var inne, blev säcken först vägd och vikten antecknad, varefter säcken hissades upp på översta loftet och tömdes i en trattformig "bing", försedd med ett munstycke, genom vilket säden matades in mellan kvarstenarna. Detta munstycke var reglerbart till att kunna öka eller minska matningen efter hov i förhållande till kvarnens kraft att kunna forsera förmalningen beroende på vindstyrkans drivkraft. Den tömda säcken togs sedan tillbaka ned på nedersta loftet och efter det att en rund eller fyirkantig båge spänts fast i öppningen "munnen" på densamma häktades den fast under avloppstrummen för mettagning av det från kvarnstenarna utlöpande färdigmålda mjölet. Genom förmalningen blev säden mera porös, varför mjölnaren, för att få plats med allt mjölet i samma

ACC. N:o M. 13881:17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

17.

säck, måste med en för detta ändamål avsedd stöt hårt packa mjölet i densamma. Efter förmalningen vägdes säcken på nytt och berättigad tull uttogs. Sedan detta var gjort, bants munnen på säcken till och ställdes åt sidan i väntan på hämtning av ägaren. Då ägaren inställde sig för hämtning av den färdigmalda sädan, hissades säcken ned tillhjälp av transportlinan till den i mölleporten väntande vagnen för vidare transport till bestämmelseorten.

Råg som skulle användas till bakning av bröd maldes gärna två gånger, för att få bättre kvalite. När detta började tillämpas, vet jag ej. Någon särskild kvalitebenämning, har jag inget minne av. Endast rågmjöl och skräning, som var benämningen på förmald fodersäd. I de större kvarnarna fanns det två par stenar, av vilka det ena användes för malning av brödsäd och det andra för malning av annan spannmål. Där ej så var förhållandet. t.ex. å vattenkvarnarna, maldes alltid fodersäd först efter hackningen, för att få kvarnen ren för stenmjöl, innan malning av brödsäd företogs. För ytterligare rengöring lät mjölmaren en mindre del egen råg gå igenom kvarnen innan han satte igång med malning till kunderna.

Eönderna ville helst ha tillbaka mäld av egen säd och det fingo de också, isynnerhet då det gällde brödsäd, enär det kunde vara stor skillnad på kvalitén i fråga om bakningen av bröd. Var kvalitén mindre god, blev mjölet svårt att baka av och brödet sämre. Det ville då gärna bliva dödbakat, som det sades, och falla ifrån, d.v.s. det uppstod en öppning mellan den övre skorpan och brödets inre.

Hade vindstilla varit rådande en längre tid, voro givitvis alla i behov av och angelägna om att få malet så fort som möjligt. Vid dyliga tillfällen kunde det ju inträffa, att hushållen blev brödlösa och dels fanns det ej bröd att få köpa och dels var ju tillgången på kontanter ej så god på den tiden, varför man gärna höll på dessa. Det var därför brukligt, att man lånade bröd hos någon granne, som bakat senare och därför var mera välförsedd för tillfället härvidlag. På så sätt kunde man ju hjälpa sig fram till dess att de hann få mjölet från kvarnen, så att de själv kunde baka och återgällda vad de lånat. Under vanliga förhållanden gav de sig gärna till tåls tills mjölnaren han att verkställa malningen.

I allmänhet inlämnade de säden till kvarnen i god tid, varför det ej var fråga om någon större brådska med förmalningen.

Igångsättningen av kvarnen, sedan bromsningen frändragits, tillgick så, att man med handkraft drog igång vingarna, i synnerhet vid svag vind. Vid god vindstyrka var detta knappast behövligt.

Några specialister, vet jag ingenting om ej heller hur en kvarn skulle gå, för att anses bra.

Om en plötsligt påkommande stark vind blåste upp och mjölnaren ej hann segla av i tid, kunde kvarnen komma i sken, som det sades och någon av vingarna brytas, som ibland inträffade, även fanns det risk för att kvarnen fattade eld i lagren. Detta senare har dock ej inträffat i något fall, som jag känner till, men det hade tydlig hänt någon gång, efter vad jag hörde omtalas.

Som jag ovan nämnd, fanns det plats för övernattning i de större kvarnarna, men jag har ej hört omtalas, att bönderna tillbringade väntetiden i kvarnen. eldningsanordning fanns ej i möllekammaren.

Något s.k. skrock i sammanhang med kvarnen eller kvarnrörelsen.

har jag inget minne av, att jag hört omtalas. Annars kunde de gamla på den tiden dra härresande historier om onda makter och andeväsen "spöken" som det verkade som om de själv trodde på och hade stor respekt för. Jag skulle därför vilja hålla för troligt, att det funnits sådana även rörande kvarnarna, men jag kan ej minnas, att jag hört någon sådan.

Något förbud för att mala vissa dagar eller farligt att göra detta, kan jag ej minnas, att jag hört omtalas, men eftersom folk på den tiden hade en viss akning för religionen, ansågs det omörliskt att sätta igång med malning någon av de stora helgdagarna. Det skulle i så fall vara oundgängligen nödvändigt, för den händelse det dessförinnan varit vindstilla en längre tid, så att ingen malning kunnat ske och det då blåste upp vind. Några särskilt gynnsamma dagar för malning eller något särskilt sätt för säckarnas placering på vagnarna, då de lastades, har jag ej hört omnämnas.

Någon gammal folktro om kvarnar, ordspråk eller talesätt eller någon sägen om kvarnar eller mjölnare, har jag mig ej bekant.

Ett ordspråk som jag ibland hörde under vanliga resonemang: "Den

ACC. N:o M. 13881:21.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

21.

som kommer först till möllan får först malet", kan ju inte direkt sättas i samband härför.

Angående mord och eldsvådor som inträffat, Se ovan.

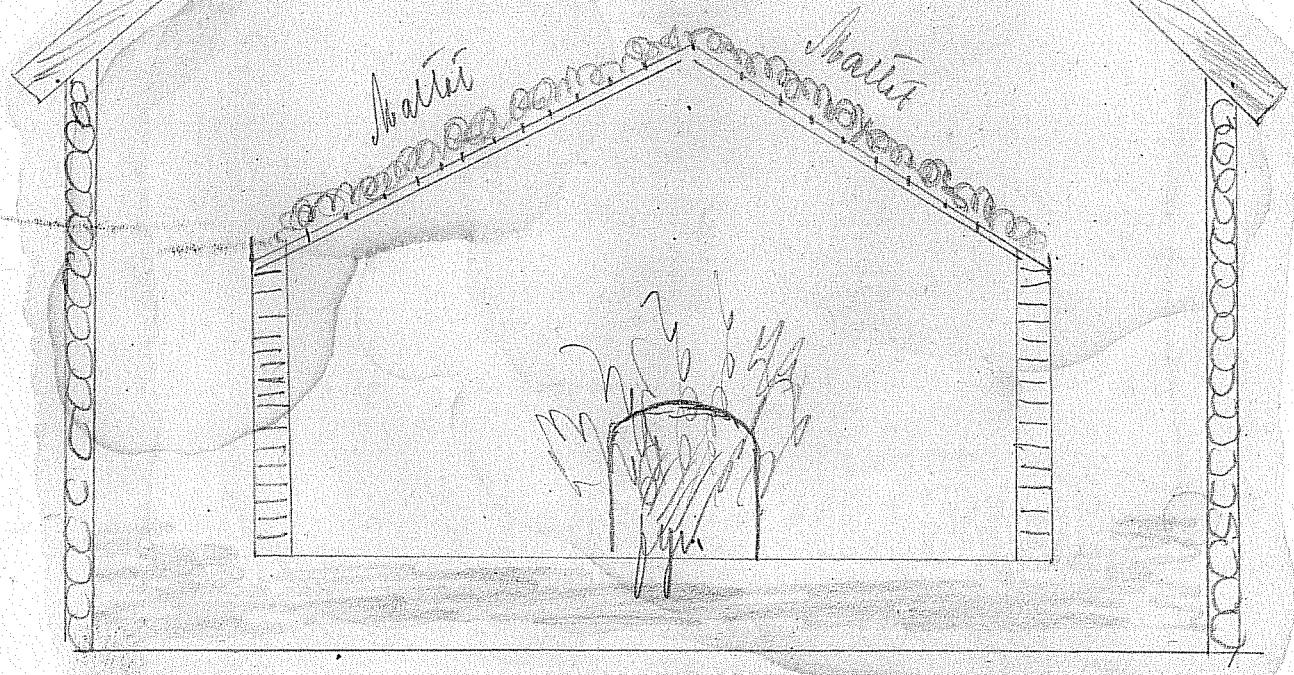
Några fotografier, målningar eller handlingar i anslutning till här berörda sak, kan jag tyvärr ej stå till tjänst med, då jag är helt i avsaknad av dylika.

Små handkvarnar fanns på en del gårdar. Dessa användes huvudsakligast till förmalning av mindre partier malt till brygd av öl eller dricka.

FOLKLIVSARKIVET M.1381'22.

Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

Berättelse om mitt liv
namnligg. b. i en liten by
ömfattar hela mitt liv från födelse till döden
berättelsen är dock inte tillräcklig
här är det 1885 + 1890-talet till 1929
och nu är mitt liv nästan över

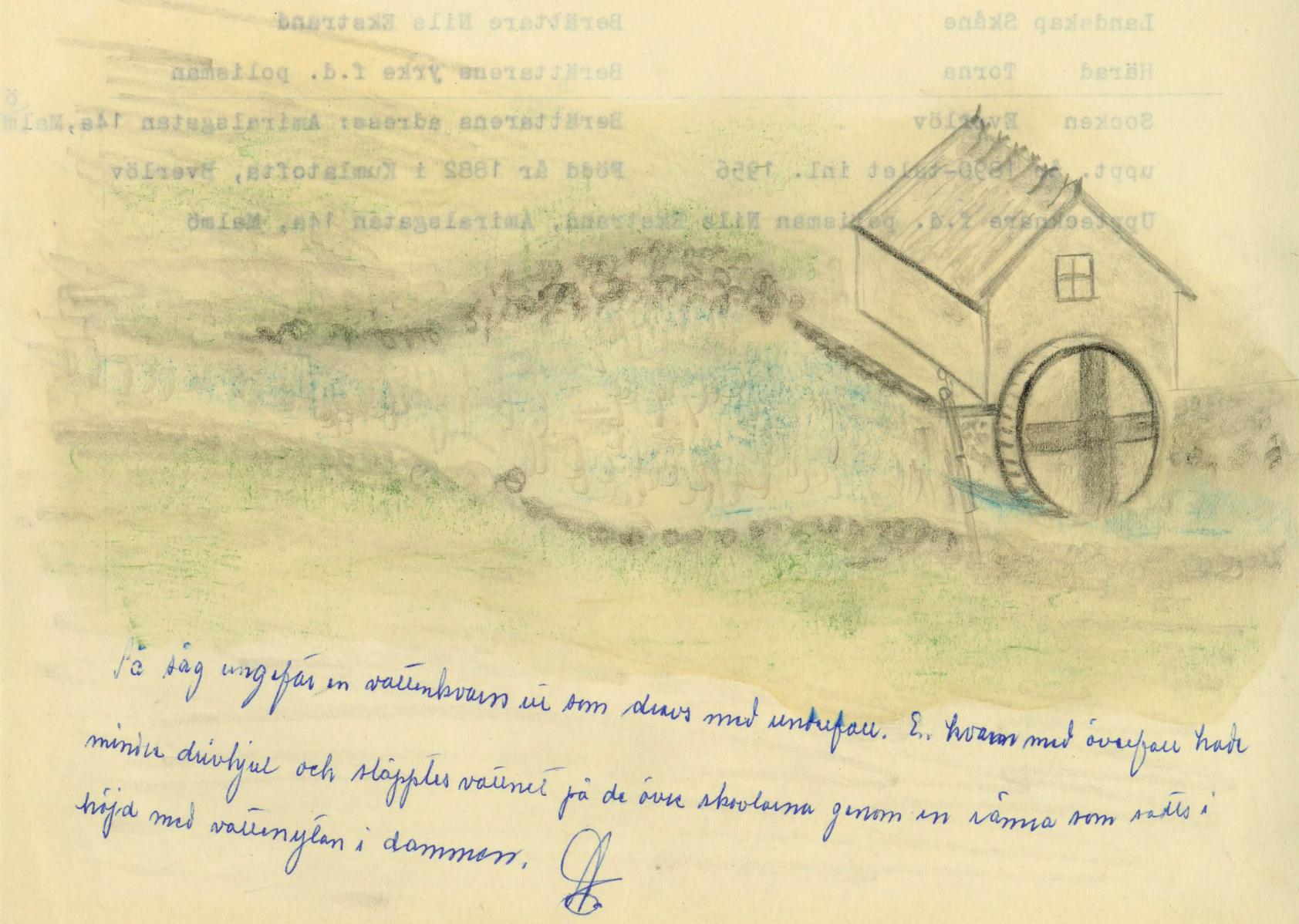

Fornskärm av malträka (Ryda)

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

M.13881:23.

På dag ungefär en vattenkvarn ut som dras med vattenfall. E. kvarn med överfall had
mindre drivhjul och släppte vatnet på de övre skövlarna genom en rämsa som sätts i
höjd med vattenytan i dammen. J.